СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 254. Джерзи Сити, Н. Дж., середа, 1 листопада 1933. VOL. XLI. No. 254. Jersey City, N. J., Wednesday, November 1, 1933. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ ДОБИВСЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВУГЛЕВОГО СТРАЙКУ

ВАШИНГТОН.—Президент Рузвелт відбув довшу конференцію з представниками майнерської юнія „Юнайтед Майн Воркера" та з представниками сталевих підприємств, що мають углеві майни, та добився від них тимчасової згоди щодо закінчення страйку майнерів.

В цій умові підприємства признають юнію „Юнайтед Майн Воркерс" як представницю майнерів, далі приймають систему відчекування юнійних вкладок при виплаті робітничих належитостей та умови так званого апалачійського вуглевого кодексу. Конференція заявилася теж за те, щоби робітникам платити готівкою, а не скриптом, якого вони можуть уживати тільки в компанійних крамницях.

Робітники мають вертатися до роботи негайно, а підприємці не сміють робити ніякої ріжниці між членами юнії й не-членами.

Умова є тимчасова, а остаточна умова має бути заключена на конференції робітничої юнії та представників власників.

ПІДПРИЄМЦІ ЗАКЛИКАЮТЬ СУД ПРОТИ „НАЙРИ".

ВАШИНГТОН. — Федеральний уряд мусить тепер боронити перед судом свого права встановляти кодекси для промислів.

Один такий позов внесе проти уряду представник одного округа Фордової Компанії. Фордова Компанія закидає урядови безправство у відкиненню її пропозиції в конкурсі на авта, не зважаючи на те, що їх ціна була з усіх найнижча, при чому відмову мотивовано тим, що Форд не погодився на кодекс „Найри".

Одна будівельна компанія в Ню Йорку пізвала в суд федеральний уряд за те, що уряд відкинув її пропозицію в конкурсі на будову почтового будинку, хоча ця пропозиція була найнижча, а відкинув її тільки через те, що компанія не підписала ще під кодексом „Найри". Нижчий суд уже признав рацію позовникови, і тепер справа приходить перед вищий суд.

РОБІТНИКИ БОРОНЯТЬ СВОГО ПРАВА ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ СУД.

НЮ ЙОРК. — Юнія „Бродергуд оф Едисон Емплоїс" дістала від федерального суду „інджонкшен" проти підприємства Ню Йорк Едисон Ко., яка забороняє підприємству робити перешкоди коло організування й ведення цеї робітничої юнії. Робітнича юнія предложила на суді докази, що підприємство робило юнії перешкоди в організації, хоча підприємство згодилося кодексом „Найри" признавати юнію.

НЕБУВАЛІ ВИСТУПИ ЮРБИ ПРОТИ СТРАЙКОЛОМІВ.

ДІТРОЙТ (Мішіген). — Юрба, зложена з яких півтретя тисячі осіб, котрі їхали на яких триста автах, почала зовсім оригінальну кампанію нищення ріжних підприємств, що ведуть роботу при помочи страйколомів. Юрба нападала на фабрики підприємств, вибивала вікна, ломила авта страйколомів, що стояли коло фабрик, тероризувала робітників, дерла пляни й таке інше.

Повідомлена про напад поліція вислала проти них відділ поліцаїв, але юрба звичайно вже була в іншому місці, а коли поліція прийшла туди, юрба вже була далі. Щойно по довгій погоні по місті вдалося поліції спіймати напасників коло одної фабрики та звести з ними бійку. Більшість юрби перейшла через границю міста Дітройту до міста Гемтрамку, всього кількасот кроків від того міста, та через границю кпила собі з дітройтської поліції.

Поліція арештувала кількоро людей, але ці відпекуються від активної участи. Юнії страйкуючих робітників кажуть, що вони теж не мають нічого спільного з нападом.

СЛІДСТВО В СПРАВІ НАЦІСТИЧНОЇ АГІТАЦІЇ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — Федеральний прокуратор Медейлі вже почав покликати свідків, які мають зізнавати про діяльність націстичних агентів перед великою лавою присяжних у федеральнім суді. Покликані приятелі Шпанкнебеля вже не запевняють про його виїзд з краю, але припускають, що він ще далі в Америці. Агенти федерального уряду шукають Шпанкнебеля.

До Америки приїхав Мартин Плетль, представник німецького союза юній кравецьких робітників та представник міжнародної федерації кравців в Амстердамі. Він каже, що в Німеччині зростає підземна опозиція проти гітлеризму. Він упевняє, що економічне положення Німеччини погіршується та що заяви уряду про поправу спираються на пофальшованій статистиці. „Німеччина стоїть перед дуже можливою війною або економічною катастрофою", казав Плетль.

Німецько-Американська Торговельна Палата протестує проти бойкоту німецьких товарів, як проти перешкоди в нормальних відносинах між краями та як проти удару в політику „Найри".

НА СВЯТО ГЕРОЇВ.

(В річницю Першого Листопада 1918).

У нас були свята... Було їх багато
Гучних і бадьорих:
В святочних настроях
Ми гучно й велично їх празникували,
Божкам і тиранам чужим покланялись,
Великі пожертви вікам давали;
За всіх кровопийців насліпо молились
І чола хилили...
Так! В нас були свята! Ох, як їх багато!

Та сталося свято: народнеє свято,
Велике і нове,
Скупане у крови:
Земля вся загула у сурми й тимпани,
Розбились і трісли всі пута й кайдани,
Не здержали нас вже кати ні тирани!
Живий дух народу у тіло убрався,
Борцем живим стався
І було в нас свято, кріваєе свято!

Так! Це було свято! На ворога ката
Борці наші стали
І голови клали...
У крові ввесь край наш козацький скупався,
У битвах побідних пісня пронеслася,
Стара наша слава до сонця взнеслася;
За кров і могили всміхнулась нам воля,
України доля.
Так! Це було свято! Таких небагато...

Блискуче це свято, хоч днів небагато
Воно нам світило,
У пітьмі затьмилось.
Хоч кат знов на костях героїв гуляє,
Святі в нас могили Борців розриває,
Та нарід чужих свят в душі вже не має:
Він верг чужих божків, тиранів проклятих,
Своє має свято:
Це свято побіди, Держави це свято!

Велике це свято! Таких небагато...
Бо борці народу
За життя й свободу,
Це посланці Божі. Їм ввіки честь буде!
Вони не боялись пожертви і труду.
Щоб правду і волю принести для люду;
Вони йшли відважно в імя Творця-Бога.
У них перемога!
У нас їх багато,
Святкуйможе їх свято!

С. М.

МАНІТОБЦІ ПЛЕКАЮТЬ ФУТРОВИХ ЗВІРІВ.

Теперішня статистика виказує, що в 1925 році були в Манітобі тільки 64 фарми футрових звірів, а в 1930 р. число таких фарм збільшилося на 386. На фармах футрових звірят у Манітобі знаходяться найбільше лисів і кун.

ВТОПИЛАСЯ В ДОЩІВЦІ.

В Петра Сенькова у Виндзор, Онт., коло хати стояла бочка з дощівкою. Дня 28 вересня, коли п. Сеньків вернувся з роботи і пішов до бочки по дощівку, щоби вмитися, він побачив вистаючі понад бочку ноги своєї жінки. Перестрашений чоловік покликав на поміч сусідку Ганну Ренаковську, і вони спільними силами витягнули Сенькову з бочки. Вона була ще жива, але померла пів години пізніше. Також пропали з хати від 700 до 800 долярів. Поліція здогадується, що Сенькову втопили грабіжники. Але може це бути і випадок дивного самогубства, бо Сенькова вже довший час поводилася дивно й безупинно на щось потрібно було їй великих сум грошей, які позичала в чоловіка.

ЗНАХОРКА СПЕКЛА ДИТИНУ.

На Виленщині в селі Мілюцянах знахорка Мих. Шостакова лікувала 14-літню Влад. Лакошонек, хору на запалення шкіри. Вимастила її дігтем і підпікала вогнем. Потім на дощці всунула дівчину до горячої печі. Хоч дитина кричала, знахорка держала її в печі, щоби вереди відпали. Дівчина зомліла й померла. Поліція арештувала знахорку й маму дівчини.

ФАЛЬШИВІ 100-ЗЛОТІВКИ.

До ріжних склепів у Станиславові заходив перед кількома днями якийсь порядно одітий мужчина і за одержані дрібні товари платив 100-злотовими банкнотами. Щойно вечором купці змірковали, що банкноти фальшиві. Тим способом стали жертвою коло 20 більших фірм. Банкноти зроблені мабуть у Німеччині. За обманцем глядає поліція.

ХОТІВ ПОГРОЗОЮ ВИДУРИТИ ГРОШІ.

Френк Гілберт, літ 37, з Мизурі, дістав в Едмонтон, Алта., один рік вязниці з тяжкою працею, коли узнали його винним, що старався грізними листами видурити по $1,000 від двох горожан міста.

УКРАЇНСЬКІ КОМУНІСТИ КАЮТЬСЯ.

Отвертий лист оповістили в пресі члени центрального комітету Комуністичної Партії Західньої України і поліські Українці, члени центрального комітету Комуністичної Партії Західньої Білоруси. В тім листі підписані звертаються до селян, робітників і трудової інтелігенції західньо-українських земель із зазивом, щоби „дали належну відповідь посіпакам Москви і звертали їх брукові газети". З листа віє глибокий біль і розчарування до „ідеалів", в які вони колись вірили під гіпнозою агітації комуністичних агентів.

ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД.

На хату Герша Шпасера в Княжім (Коломийщина) нічю напали опришки, узброєні в револьвери та кріс. Від куль опришків були ранені: Герш Шпасер, ранений у живіт і ліву руку, та його брат, ранений у голову. Потім опришки взялися грабити, а що їм перешкоджували Сара й Шіфра Шпасер, побили їх прикладами револьверів і кріса. Тому, що надіхав віз, опришки змогли забрати всього 133 зл. Опришки, думаючи, що за ними гонить погоня, стали відступлюватися та зранили одного свого товариша в живіт. Це 22-літній Іван Блясецький, селянин із Попельник. До шпиталю в Снятині відвезли ранених Герша й Мендля Шпасера та Блясецького. Мендель Шпасер помер.

ГОРБАТОГО І МОГИЛА НЕ НАПРАВИТЬ.

В Бостоні засудив суд В. Ґордона на довголітню вязницю за те, що він, працюючи в одним банку, спроневірив пів міліона долярів. В тюрмі зробили його касієром вязниці і він там також украв $800 з платні товаришів вязнів.

ЧАЙКИ ВРАТУВАЛИ ФАРМЕРА.

У Мичелтавн у Саскачевані саранча так була накинулася на пшеницю одного тамошнього фармера, що не було найменшої надії на вратування збіжжа від цілковитого знищення. Та сталося чудо... Прилетіли кільканацять тисяч чайок, і як кинулися на сарану, то все неначе мітелкою замів. І так збіжжe було вратоване.

Мормони в стейті Юта мають переказ, що 1848 р. сарана малощо не знищила все збіжжe в їх околиці. Та прилетіли морські чайки із Солт Лейк і знищили всю сарану, заки ще вона вспіла знищити збіжжe. За це мормони були такі вдячні, що поклали памятник, який зображає морську чайку. Разказують мормони, що сарану винищують також Індіяни, які сушать і їдять її. Та й нічого в тім дивного. Адже євангеліє пише, що й святий Іван Хреститель „їв сарану і дикий мід".

ОТ СОБІ БАРАБОЛЬКА!

Айриші дуже люблять бараболі. Неодин хорий Айриш (Ірляндець) у шпиталі каже, що негайно став би здоровим, колиб йому хоч на показ поставили коло ліжка замісць цвітів одну велику бараболю... Каже, та не допроситься, бо ануж переможе його спокуса й він проликне сиру бараболю...

Та не тільки їсти бараболі люблять Айриші. Люблять і плекати їх. От, наприклад, Айриш Ф. Д. Артис, що живе в місцевости Сторджон Крік у Манітобі, виплекав бараболю, звану „Айриш Коблер потейто", що важить 2 фунти й 4 унції. От така собі баработька, як куля до полевої гармати! На вид такої бараболі то й умираючий Айриш виздоровів би.

РАК ПРИЧИНОЮ СМЕРТИ 528 АЛБЕРТІЙЦІВ.

Звіт Албертійського Лікарського Т-ва виказує, що за 1932 р. в Алберті вмерли 528 людей на рака. Можна здогадуватися, що на рака вмерли за минулий рік багато більше, бож не всі випадки смерти на рака зареєстровано.

ҐАЗОЛІНА НЕ ДО ПИТТЯ!

18-місячний синок Петра Гармза в місцевости Рената в Брітіш Коломбії напився замісць води ґазоліни і помер, заки завезли його лодкою до міста Нелсон.

УКРАЇНСЬКИЙ РЕВОЛЮЦІОНЕР, ЗАМАХОВЕЦЬ НА СОВІТСЬКОГО КОНСУЛЯ, ЗАСУДЖЕНИЙ НА ДОСМЕРТНУ ВЯЗНИЦЮ

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Наглий суд засудив на досмертну вязницю Миколу Лемика, який убив револьверовим вистрілом секретаря совітського посольства у Львові, а другим вистрілом ранив урядовця тогож посольства.

Лемика ждала кара смерти, але тому, що йому всього 18 років, покарано його досмертною вязницею.

Молодий революціонер заявив, що виконав замах тому, що хотів тим чином запротестувати проти московської політики на Україні, якої жертвою падають міліони людей, що гинуть з голоду.

ЗАМАХ НА ПОСТИШЕВА.

ПАРИЖ (Франція). — Тут одержали відомости, що совітська преса замовчує цілковито про революційний рух на Великій Україні. Навіть російські імігрантські часописи переповнені ріжними донесеннями про спротив українського народу проти комуністичних висланників Москви. Між іншим доносять, що в Харкові кинув був хтось ручну гранату на автомобіль, яким їхав Постишев, московський диктатор на Україні. Замаховець, кинувши гранату, сховався в парку. І хоч поліція парк негайно перешукала, замаховця не зловлено. Граната не впала під машину, а тільки за нею, і не вибухла.

АРЕШТУЮТЬ ЗНАЙОМИХ СКРИПНИКА.

ХАРКІВ (Радянська Україна). — Харківське чека арештувало 7 близьких співробітників бувшого комісаря просвіти, Скрипника, котрий, як відомо, пповнив самогубство. Всі вони працювали зі Скрипником в Народнім Комісаріяті Просвіти. Поарештовано по Україні також тих Українців, з якими Скрипник був у ближчих зносинах та яких попризначував на ріжні вищі урядові посади.

САМОГУБСТВАМ НЕМА КІНЦЯ.

ВИННИЦЯ (Радянська Україна). — Відобрав собі життя Фоменко, заступник предсідника обласного відділу Народньої Освіти, переслідуваний совітською владою з Харкова.

Фоменко був давніше директором канцелярії у Скрипника.

СОВІТИ ГОТУЮТЬСЯ ДО ВІЙНИ.

МОСКВА (Росія). — В часі, коли Літвінов поїхав добувати визнання Совітів Америкою, Совіти рахуються з тим, що війна на Далекім Сході неминуча. На Сибір виїхав Блюхер, щоби зорганізувати модерну оборону Сибіру перед наїздом Японії.

ПОМЕР УКРАЇНСЬКИЙ УЧЕНИЙ.

ПРАГА (Чехословаччина). — Помер Кость В. Лоський, професор римського права у Вільнім Українськім Университеті в Празі та голова Українського Правничого Товариства в Ч.С.Р.

ПОЛЬЩА ПЛАТИТЬ $100,000 ЗА НЕПРИНЯТИЙ ПЛЯН.

ВАРШАВА (Польща). — Польський уряд заплатить $100,000 Американцеви В. А. Геримснови з Ню Йорку за його працю над пляном електрифікації Польщі. Плян той був принятий. Гроші, зложені в державних бондах, виплатить Геримснови польська амбасада у Вашингтоні.

ДИКТАТУРА В ПАЛЕСТИНІ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина). — Померли в шпиталі ще три жертви арабських демонстрацій проти допущення жидівської імміграції до Палестини.

Супроти того, що ситуація в Палестині дуже напружена й може прийти до нових вибухів, Високий Комісар оголосив військову і цивільну диктатуру.

Араби далі стріляють на британійських жовнірів і полісменів, і то головно нічю.

НЕ ДОБАЧУЮТЬ ДОБРА З КУПІВЛІ ЗОЛОТА.

ПАРИЖ. — Французські ґазети ставляться дуже критично до нового експерименту президента Рузвелта в справі закупу золота. Вони кажуть, що ця його політика доведе край до цілковитого зубожіння.

НАЦІ ПРОТИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ДОМІВ.

БЕРЛІН. — Д-р Ґотфрид Федер, головний економічний знавець наців, оголошує, що є строго заборонено членам національ-соціялістичної партії купувати у великих торговельних домах (департмент сторах). Він каже, що партія не хоче руйнувати тих бизнесових підприємств і викидати на вулицю тисячі нових безробітних, але всеж таки наці не можуть їх попирати. Хто купує в таких підприємствах, буде виключений з партії.

КУПУЙТЕ НІМЕЦЬКІ ТОВАРИ".

БЕРЛІН. — Уряд підняв клич: „Купуйте німецькі товари". Він каже, що це не є звернене проти інших держав. Це тільки спроба піддержати власний промисел і власну торговлю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110. of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БО ПОРА ЦЕ ВЕЛИКАЯ ЄСТЬ!

Листопадові Дні! Здавалось би, що сумні вони, що з останніми листками, які відлітають з дерев, відлітає й наша остання надія, коли глядимо в очі дійсности і бачимо, що стоїмо з кождим новим листопадом перед чимраз більшими терпіннями українського народу і перед чимраз сильнішим наступом наших ворогів.

А всежтаки ми раді, що прийшов той Листопад, хоч знаємо, що він майже завжди, почавши від 1 листопада 1918 року, не був спокійним, бо за кождим разом приносив до нас до Америки щораз нові вісти про нові криваві події, про нові арешти, про смерть наших нових молодих героїв.

Та хоч ми знаємо за те все, то таки нетерпеливо ждемо на той Листопад, разом з цілим українським народом, бо нам здається, що це місяць Волі й Української Державности. І через те не страшні нам і ті терпіння, які він нам приносить.

Ждемо на нього, бо відчуваємо навіть тут на американській землі, що місяць листопад, навіть тут в Америці, є завжди місяцем найбільшого підйому нашого духа. В тім місяці завжди буває найбільше національних свят і найбільше віч та протестаційних походів-демонстрацій. В тім місяці складає наша іміґрація і найбільше жертв на допомогу визвольній боротьбі.

Теперішній Листопад буде ще імпозантнішим. Як тому три роки піднялася в листопаді наша іміґрація до великого могутнього протесту проти польських звірств і польської „пацифікації", так тепер підніметься вона в обороні Великої України, станувши одною лавою проти червоних московських окупантів, що голодом вимордовують населення України.

Сьогорічній Листопад стане Великою Соборницькою Маніфестацією, яка буде доказом, що українська іміґрація в Америці вповні розуміє вагу хвилі, що отсе ми переживаємо момент, у якім подали собі руку до згоди два найбільші вороги українського народу: Варшава і Москва. І разом спільно, обдумано й пляново ведуть спільний наступ, що змагає до цілковитого не тільки духового але й фізичного знищення українського народу.

Теперішня пора це дійсно велика пора, яка вимагає від нас великих діл. Хай же память про Перший Листопад 1918 року обєднує нас тепер біля великої акції оборони Рідного Краю.

Д-р Остап Грицай.

ЦІНОЮ КРОВИ

В XV-ті РОКОВИНИ ЛИСТОПАДОВОГО ПОДВИГУ (1. XI. 1918 — 1. XI. 1933 р.).

Сьогодні, під хвилю, коли просторами України, захопленої лабетами большевицьких катів, шаліє нечуваний в історії, а запроторений цимиж катами голод як страшливий вияв неволі нещасного народу, і під хвилю, коли в Галицькій Україні ляцькі нелюди вигублюють по тюрмах трохи не всю молодь нашого краю, сьогодні, кажу, відрадно воно й потрібніше, ніж коли, двигнути душу святом таких роковин, як ось чергові роковини Листопадового подвигу 1918 р.:

Подвигу проголошення незалежної держави самостійної соборної України. Світлого, пропамятного подвигу, окупленого ціною крови геройських синів народу **у збройній боротьбі за волю і державу нації.**

Ніхто нам тієї держави, проголошеної дня 1. листопада у Львові після довершеного нами збройного перевороту, не подарував і не сотворив за великодушними замислами якихось миротворців. Ціною крови найкращих Героїв народу вдержали ми її так довго, як це нам, смертельно знесиленим і смертельно виснаженим було можливе. Ціною крови, пролитої нами за ідеал власної державности, що горів у наших душах, у нашій свідомости живий наперекір тим довгим століттям неволі, що пронеслись над нами з упадком нашої старої української держави в перших віках минулого. — Цеж від першого моменту здобуття Львова прийшлось нам у кривавих боях закріплювати посідання кождої пяди землі, проголошеної нашою. Ми згадаймо тільки боротьбу за головний дворець до прибуття УСС-ів і дальші бої з їх приїздом, коли то зараз з початку виявляється вся безоглядність і вся звірскість ляцьких банд, з якими боротись і правильним великим арміям булоб мабуть тяжко! Не дурнож навіть ґр. Гуін, передаючи в наші руки владу краю, сказав нам, що з ляцьким противником не буде легка справа. Бо вже ось у часі першого перемиря, заключеного на прохання Ляхів, вони, використовуючи спокій з української сторони, допускаються нелюдських злочинів при допомозі найогиднійших підступів і штук, нечуваних у ніякій правильній боротьбі.

І проти такого противника довелось тримати цілих три тижні боєвий фронт нашим нечисленним борцям, про яких можна сказати, що вони, починаючи від 1. листопада, **не спали і не спочили!** Бо й коли мали вони спати й відпочивати, коли ляцькі розбишаки наступали і підчас кождого перемиря?

Як сказано:

Ціною дорогої і щедро пролитої крови був окупований наш державно-творчий подвиг тому років пятнацять.

На позиціях, котрих оборона вимагала соток жовнірів, змогли ми висилати всього кількадесять, а проте й ті з останньою напругою своїх сил сповняли свої обовязоки й гинули так радісно і так по геройськи, як той **десятник Бочан,** що, впавши підчас наступу на дворець, зміг ще кликнути до своїх **„Уперед хлопці! Боже вам помагай!"** Як в армії добровольців Ґарібальдія найважніші операційні завдання доручувано смішно малій горстці людей, а проте скрізь ота горстка видержувала найлютіші наступи ворога, так і в рядах українських оборонців Львова здебільша горстки хоробрих одиниць довершували діл, зприводу яких опісля ляцький ґенерал Роя, маючи навіть **6,700 людей** добре узброєної і харчованої армії, не важиться спершу наступати на Українців. Підчас лютих боїв за головну почту, якої з нечуваним геройством боронить горстка падаючих з перевтоми і виснаження під командою **пор. Бабяка,** жертви з нашого боку такі, що плащ сестри-жалібниці **Ґіжовської** ввесь у крові. І на санітарне авто, що спішить туди з допомогою, ляцькі бандити стрілятюь, не зважаючи на видвигнений знак Червоного Хреста, так, що ранять важко лікарку й шофера. Але хіба всі оті страхіття всилі захитати відвагу наших героїв? Вони боронять свойого становища тут з такою очайдушною хоробрістю, як той незабутній **пор. Тимко Ґумовський,** що впав там молодим юнаком, або **пор. Павло Ліськевич,** що саме вернувся з воєнних фронтів в Італії і Босні, та всі інші, від яких крови червоніли білі плащі сестер-жалібниць...

Справді — якаж це подиву гідна посвята молодих людей!

Вам пригадуються просто леґендарні подвиги наполеонських офіцирів, коли ви чуєте, якто **пор. Ілько Цьокан,** ратуючи **дня 3. XI.** загрожену Ляхами ситуацію в середині міста, дав собі раду з ворогом. От зібрав він на власну руку в Народньому Домі **18 добровольців** і приступом узяв Ягайлонську вулицю, а, вславши відси стежу **з 5 людей** через пасаж Гавсмана на вулицю Третого Мая, вдарив на вул. Костюшка і площу Смольки. Але це ще не все! Бо крізь великий будинок Краєвого Банку дістався він до **Соймового будинку,** вдершись вікнами до середини, й обсадив балькон Сойму від Єзуїтського саду. Опісляж обсадив ще вул. Браєрівську, після чого противник зі страхом завернувся в горішню сторну Єзуїтського саду. І те все робить горстка 18 добровольців, якою проводить молодий поручник Цьокан! Тому слушно зазначує **О. Кузьма** у своїй прегарній книзі про Листопадові дні: „...Своїм виступом пор. Цьокан дав приклад, як багато можна зробити особистою відвагою і підприємчивістю навіть у дуже критичній ситуації, та поклав сильну запору проти всіх пізніших рухів противника в середину міста..." (ст. 129). — Або возьмім нпр. як дальший світлий приклад щось таке, як постать козацького отамана **А. Долуда,** рубаки з такою особистою відвагою, що вона в боях з Ляхами на Замарстинові робить просто несамовите враження і наганяє ляцьким бандам такого страху, що незабаром про Долуда та про його козаків кружляють по Львові між Ляхами **жахливі легенди!** І аж чудно, що наші галицькі літерати, які стільки паперу попсували кепськими романами на визвольні теми, не навчились ось хочби з живої постаті от. Долуда, як виглядав український ватажок в дійсности, і за яким прообразом малюватиб нам наших Сірків та Наливайків! Адже нашими боями за Львів та за молоду українську державу ми не тільки доказали світови наше право на незалежне державнеістнування, але й у ґрандіозний спосіб **оживотворили нашу історичну традицію українського Лицарства,** побачивши на власні очі змагання українського вояка за волю. Бо і скількиж то ще найкращого, ціною крови окупленого геройства наших молодих Лицарів є у преважких боях за казарми Фердинанда, того справжнього Вердену львівської кампанії, де впав між іншими в завзятій боротьбі молоденький **хор. Володимир Ляхович.** Або в пропащих боях за Кадетську Школу — ту розпуку **полк. Стефанова** — в боротьбі за Цитаделю, на Підзамчу та в усіх інших, які ми тоді звели в обороні города Льва. Кількож прегарних постатей молодих лицарів тут, щоб згадати ще лиш **чет. Гр. Бережана,** Буковинця, що погиб 13. XI. біля Кульпаркова. Дивлюся на його симпатичне лице і мимоволі пригадується мені вражаюча Пушкінова елеґія на могилу молодої людини.

Мир Вам, Тіни Пресвяті, Герої преславні! Память народу записала Ваш подвиг і Ваші імена, і збереже їх вона з любовю на віки вічні! Збереже Ваші дорогі імена, як довго існуватиме Україна, як довго ревітиме Дніпро ревучий, як довго шумітимуть тужливими пошумами рідні Вам, зеленоверхі Карпати...

Мир Вам!

А нам, живучим, нам, спадкоємцям заповітів, окуплених ціною найдорожчої крови народу, лишається тільки **одно завдання:**

Кінчати діло Героїв шляхом непримирної революційної боротьби.

І ніщо не спинить і не сміє спинити нас на тому шляху. Ні помилки, ні оконечні дотеперішні невдачі тих, що брались раніше нас вести діло визволення, бо з тих їх помилок, промахів і невдач ми навчились багато дечого, що стане нам, особливож **нашим провідним кругам,** спасенним засобом в останнім змаганню з ворогом на всіх займанщинах. Немаєж для народу, що визволюється, дорогоціннішої науки над ту, що була окуплена ціною крови його Героїв. І які вони й не булиб ті помилки, що так важко заважили на висліді Листопадових змагань, вони всетаки зрівноважені жертвою крови тих, що боролись тоді зі зброєю в руці; всеціло́ж вирівнані будуть нами в боротьбі, що її ми зведемо **за оконечне визволення України та за її державу.** А ту боротьбу ми підготовлюватимемо з усім завзяттям і з усією рішучістю, наперекір усьому, що намагається відтягнути нас **від революційного підземелля, і наперекір усім конфідентам ляцької поліції, що за Юдовий гріш гасять духа і спинюють визвольну роботу народу.**

І будуть з нами в тім останнім великім змаганню за визволення **всеціло обєднані, широкі маси всього народу, народу всієї Батьківщини, всієї України.**

Для України все!
Україна понад усе!
Слава Героям!

ЛИСТОПАД.

(Спомин з 1918. р.).

Знову Листопад вже прийшов.
Річниця ще одна минає,
Як сонце волі нам зійшло,
За ним днесь нарід виглядає.
Понурі хмари сонце вкрили,
Злидні й кайдани знов вложили.
Тужні, холодні дні осінні
Красу природи присипляють,
Тугою будять серця в нас,
Нишком до нього промовляють:
Перший Листопад! Вільна воля!
Борня завзята, кровава доля.
Перший Листопад, Великдень наш,
Народ вільним з ним зустрічався:
Радости гомін в світ линув,
А плач з молитвою мішався.
Жовто-блакитний символ народа
Свідчив: воскресла воля, свобода.
В столиці Льва дух оживав,
Народу масами збіралось;
Всі подивляли велике чудо,
Що так нечайно в зміні сталось
І в сні не мріяно ніколи:
Кайдани трісли, ми на волі!

Радість і втіха, сміх і плач.
Один Вітовський лиш в задумі:
Волю хвилеву бачить він,
Трівога стукає по умі;
Вістка за вісткою нова біжить,
Що ворог сили вже кріпить.
І знов переворот, трівога,
Падають жертви за волю.
Борці не тратять ще надій —
Кують завзято свою долю...
Пішов намарно тяжкий труд,
Незгода звела з шляху в блуд.
Приніс Листопад радість нам,
Освітив сонічком свободу.
Ті дні остануть в нас святі,
Перейдуть в споминах по роду;
Бо в них воскресла наша воля,
Від них — в крові купаєсь доля.
Сумний, понурий Листопад,
Природа никне, листя жовкне...
Однак для нас він голосний,
Борня по ньому не замовкне!
Перший Листопад дав нам змогу
Пізнати волю, ціль, дорогу.

Тому, в кого лиш серце бється,
Хай за Листопад памятає;
За тих, що в боях полягли,
В життю хай нищечком згадає.
Вони пролляли щиру кров
За Україну, її любов.

О, ви, борці, придбавши слави,
В юности віку ви полягли.
Ви розтягали в боях лави,
Могили в спомин лиш зросли.
Боролись ви за волю, новий лад...
Невдача—та прийде іще Листопад!

Ввесь світ зворушиться, як море,
Коли збираєсь гураґан;
Бурливі филі знов застогнуть...
Страшний ще вибухне вулькан!
Тоді не буде вже ратунку,
Як прийде пімста порахунку!

М. Костишин.

Т. Ф.

З ЛИСТОПАДОВИХ ДНІВ У ЛЬВОВІ

(Спомин).

Перший день українського Львова.

Ранним ранком на вулицях Львова появилось українське військо. На австрійських будинках повівали синьо-жовті прапори, знак, що для українського народу зійшло сонце волі.

Хто був тоді у Львові, той певно не має сил висказати того чуття радости, що огорнуло серця нашого народу. 1. листопад був несподіванкою. Скоївся він серед темної ночі. Товпи, що як кождого року, так і того, тягнулись вулицями міста на цвинтарі зприводу дня Всіх Святих, були заскочені несподіванкою. Ніхто з глядачів не міг просто вірити своїм власним очам.

Однак дійсність була поважна. Настрій був наскрізь воєнний. Можна було все сподіватись, що Ляхи виступлять проти нас всіма силами їх жорстокости. Тому ціле середмістя було обставлене скорострілами.

На вулицях міста видно було великий натовп народа. Поміж ними ходили українські війська з наїженими баґнетами, щоби стерегти порядку.

Трамваєвий рух ішов, як звичайно, десь до 11. години. Пізніше його зовсім припинено. Правдоподібно Боєва Управа дала наказ ту комунікацію припинити, бо для ворога така комунікація була вигідною для орґанізування сил.

На головному двірці й на подібній стації Підзамчу комунікація відбувалась нормально. Там усе було обсаджене українським військом, ляндштурмом.

Українська військова команда справлялась з порядком знаменито. Це навіть здивувало австрійських старшин, котрі поневолі йшли до Боєвої Управи зложити своє поважання українському жовнірови, що перетворився в символ революціонера для своєї нації.

Бої на вулицях Львова.

Польське населення не могло цього пережити й почало орґанізувати на Городецькім передмістю свої „боюфкі". Третього дня вже розпочали стрілянину.

Я тоді був при Відділі Військової Міліції. Варти міліції з усіх сторін безперестанно доносять, що якісь банди розброюють на вулицях поодиноких міліціонерів, та що міліціонери десь пропадають. Тоді Команда зарядила, щоби варти постягати до головної касарні на вулиці Казимирській. Звідти висилано більше число міліціонерів як патрулі по вулицях.

Мені випала патруля на головний дворець. Виїхали ми великим тяґаровим автом, обложеним деревом, мішками, піском. На ньому були 10 міліціонерів і два скорострілі. Їдемо вул. Городецькою в напрямі головного двірця. Стрічаємо поперетинані електричні трамваєві дроти. Я зліз з авта, взяв поліно дерева і відсунув дроти з вулиці на бік. Їдемо далі аж до вул. Льва Сапіги. Там видно натовп народу. Були це переважно залізничники. Я здержав авто на віддалі від тої маси й поучив своїх жовнірів, що вразі якогось вистрілу з натовпу до нас негайно відкрити сильний огонь по обох боках хідників, беручи ціль повище голов людей. Коли з маси будуть падати на нас дальші вистріли, то маємо стріляти просто в масу людей. За ніяку ціну не маємо дати себе роззброїти і живцем дістатися в руки маси.

Доїхали ми до натовпу й станули автом посередині натовпу. Я крикнув грімким голосом: „Позір! Бути готовим до бою!" Опісля я візвав масу, в якій було до 500 людей, зараз розійтись домів. Всі порозходились і ми приїхали на головний дворець. Я найшов до команди двірця, щоби часягнути інформації.

Виходить молоденький четар з червоними очима, перемучений, невиспаний і, падучи з ніг, говорить до мене: „Бийтеся Бога, зараз скажіть команді, щоби нас змінила, бо ми вже безперестанно стоїмо на варті до 50 годин. Всі вже стоячи сплять. Вже буде 22 години, як ми їли. Кождий з нас жиє хіба тим, що хтось з подорожуючих дасть йому щось. Я телефонував, але телефони мабуть попереривані. Післав я кількох жовнірів, але ні один не вернувся. Як будете їхати назад, то на Черновецькім двірці є двох ранених стрільців. Десь лежать у ваґонах. Може відставите їх до шпиталю. І не забудьте сказати, щоби нам прислали щось їсти. Конечно треба варту змінити, а як ні, то бодай скріпити".

Я попрощався з командантом і відїхав автом по ранених Стрільців. На Черновецькім двірці приступають до мене таксамо вимучені ляндштурмісти, показують ранених, що їх ранили з вулиці Городецької, з залізничих домів. Далі стали мені показувати порозбивані ваґони, з яких ночами грабовано майно.

Я забрав ранених, уже старших віком жовнірів і відвіз на Політехніку при вул. Льва Сапіги, де був шпиталь, а сам удався до жандармерії. Приходжу до команданта і говорю йому, щоби він вислав якусь патрулю на Черновецький двірець, бо там грабують державне майно.

Командант питається мене по німецьки: „Хто вас сюди післав?" Я йому відповідаю, що почуття нашого державного українського обовязку. Тоді командант мені знов відповів німецькою мовою, що жандармерія роззброєна. Вона оголосила себе покищо невтральною і очікує на прикази від Української Боєвої Управи. Я зачав команданта переконувати, що тут поміж жандармами знайдуться охотники, які виконають свій обовязок з національного запалу до такої служби.

Нашим переговорам прислухувалися молоді жандарми і серед них зараз піднялися руки охочих іти до служби на патрулю. Тоді командант сказав кільком видати зброю і дозволив іти на патрулю.

Я поїхав з моєю патрулею вул. Коперника до Народнього Дому, де містилась Боєва Управа. Там я побачився з командантом: Вітовським, Бубелою, Ґоруком і іншими. Все їм передав, що я спостеріг, та переказав, що було би бажаним негайно полагодити. Командант Вітовський сказав, що зараз усе буде полагоджене.

Приїжджаю пополудні до мого відділу і негайно їду до Міської Різні на Жовківськім передмістю. Нашої варти там зовсім нема, а все майно розкрадають. Я зараз вернувся до Боєвої Управи і сказав про це Вітовському. Цей зарядив перебрати касу, а варту з 10 людей мала вислати міліція.

Десь коло 4. години зполудня приїхав на мотоциклю до відділу міліції молодий старшина, Мадяр, і просив, щоби йому дати якісь сили військ охороняти аеропляни, які леда хвиля можуть захопити Поляки. Відділ направив того старшину до Народнього Дому. Може через пів години той самий старшина вертається назад на летниче поле вул. Янівською і ріг Городецької і паде трупом, поцілений вистрілом в саму голову. Вистріл походив з польського костела святої Анни, що знаходиться на розі цих вулиць.

Четвертого дня понад містом иоявився аероплян, що розкидав летючки з таким зазивом: „Польскі люду, вставай под бронь! Польска Войскова Команда!" Тимчасом наше військо вже було службою сильно перемучене й щезало з наших рядів. За той час Поляки зорганізувались і розпочали вже добру стрілянину з Городецького передмістя. Я ще раз хотів поїхати на головний двірець автом, але зараз зі всіх домів мене несподівано обстріляно, так, що я вже назад вернувся зранений.

Всі бувші австрійська військa, розброєні, поорґанізувались у відділи і в походи подаються на Городок Ягайлонський. Залізнича комунікація вже була мертва. З дня на день вже розпочинаються правдиві бої. З Відділу Поліції забрано до 200 жовнірів до жандармерії, а до Відділу прийшло інше військо і 30 У. С. С. залоги до касарні Фердинанда на вул. Городецькій під командою старшини (сина Івана Франка).

Поляки кождого дня все забирають нові позиції, які годі було обсадити українським військом. У касарні поліції є вже вбиті чотири підстаршини і кілька ранених стрільців. Як Українці перебрали владу, то дано змогу жидівському наналенню орґанізувати „Самооборону". І справді, Жиди взялись до цеї праці дуже активно, але в часі наступу Поляків на українські позиції десь в один момент не стало „Самооборони" на вулицях міста. Лишень пізніше появилися летючки, що Жиди лишаються невтральними поміж воюючими. І Жиди так і не воювали проти Поляків, хоча Поляки грабили все жидівське населення.

Наступ Поляків з усіх сторін.

48 годин нічого не чути було в місті, лишень клекіт скорострілів і гук гармат. Кругом міста Ляхи сильно наступають. Майже всі передмістя, де не було наших сил, Поляки забрали: Стрийське, Вулецьке, Янівське, Клепарівське, Замарстинівське і Жовківське. З нашим посіданню ще знаходиться Підзамче-Знесіння, Личаків і середина міста. Де була наша більша залога війська, там Поляки майже нічого не зробили. Найзавзятіше Поляки наступали на головну почту. Її за всяку ціну хотіли здобути, бо це була найголовніша оборона центра міста, де знаходилися всі українські сили проводу самої Боєвої Управи і Національної Ради. Коли би Поляки були здобули головну почту, то Українці не булиб удержались у Львові і 5 днів, а так видержали у тих завзятих боях на головній почті аж 26 днів, поки самі добровільно на приказ команди не відступили в ночі. Поляки наступали теж сильно на Цитаделю, Сойм, Дирекцію Поліції, касарні Фердинанда, харчеві маґазини на Янівській вулиці і касарні Військової Поліції на вулиці Казимирівській.

На Сойм і Дирикцію Поліції Поляки наступали з Єзуїтського городу і з усіх домів, що замешкалі були Поляками. Наступ на касарню Фердинанда був плянований з вулиць Городецької, Площі Бема й Янівської, а на касарні Військової Поліції з цілої дільниці Клепарова. По двох днях завзятого бою Поляки мали великі втрати і не здобули від Українців ні одної стратеґічної позиції. Коло касарні Фердинанда Поляки стратили понад 30 убитих, що лежали перед мурами касарні понад 2 дні, поки не прийшло до перемиря.

Перше перемиря тревало щось 12 годин і не допровадило до ніяких наслідків. Цілий той час Поляки розвідались про наші сили, а самі знов ліпше зорґанізувались та знов почали наступати.

Ґенеральний контрнаступ українських військ.

До Відділу Військової Поліції прийшов приказ, щоби ра-

УРИВОК ЗІ СПОМИНІВ З НАШИХ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1919 РОКУ

(Присвячую на спомин сотникови Ґаздейкови, командантови 10 куріня Української Галицької Армії).

Були це памятні дні в червні 1919 року. Наша армія, яка в травневому відвороті зпід Львова опинилась коло Борщева, почала знов побідоносно йти вперед і пядь за пядю відбирати втрачену попередньо галицьку землю з ворожих рук.

Хоч відворот зпід Львова досить перемучив наших стрільців, то коли прийшов приказ знов іти вперед, всі стрільці прийняли це з великою охотою і лиш ожидали хвилі, коли знову зможуть відплатитись Ляхам. Спочивати стрільцям не довелось, бо там їхні рідні села і їхні родини мучилися в польській неволі.

11. курінь 4-тої золочівської бригади, під проводом сотника Іванова, почав наступати на шляху Копичинці-Іванівка-Теребовля-Тернопіль. Першу велику битву провів курінь коло села Іванівки, де згинув геройською смертю командант 11. куріня, сотник Іванів, як також багато стрільців з цього куріня.

По здобуттю Теребовлі, яку ми зайняли нічю, навіть не задержуючись, прямували дальше за уступаючим ворогом. Так прийшлося 11. куріневи в погоні за Поляками прийти аж під село Ходачків у Тернопільщині.

Нічю 10 і 11 курінь прийшли близько аж під самий залізничий шлях, де за шляхом Поляки окопались у бувших австрійських окопах, що осталися з часів Світової Війни.

Поляки на цьому відтинку згромадили досить великі сили, щоби боронити цей відтинок, і це була їх остання оборонна лінія за Стрипою.

Тут мушу згадати, що село Ходачків є польське і тому всі мущини з села знайшлися в окопах за селом, щоби боронитися перед нами. Також у часі відвороту нашої армії місцеві селяни пробували роззброїти нашу артилерію, але це їм не вдалось і за це вони дорого заплатили.

Ніч була дуже темна і дуже холодна, як звичайно на подільських рівнинах, тому наші стрільці добре цокотіли зі студени. Цілий 2 курінь розложився недалеко ворожої лінії і хвилево спочивав. Спати ніхто навіть і не думав, а це тому, що курінь лише хвилево спочивав, як також поблизько нас заєдно падали поодинокі стріли з ворожої лінії, яка була недалеко нас. Над ранком кілька сотень подались на боки лінії, щоби в означений час кинутись на ворога і викинути його з нашої землі. В такому маршу по полях стрільці були зовсім змочені росою, яка була на збіжу. Тому чимало з них відчули холод і ожидали сходу сонця, щоб обігрітися. Сходяче сонце мало принести для стрільців велике завдання, а то здобути ворожу позицію, яка була перед нами. Ми завдалегідь знали, що це буде дуже тяжко, бо знали з досвіду, що Поляки є добре заосмотрені в машинові кріси, яких мають на позиціях доволі.

Прийшов ожиданий ранок. Сотні навіть без снідання (бо кухні лишились далеко позаду) почали помалу підсуватися ближче під ворожу лінію. Нараз на мою сотню посипався град куль з машинового кріса, бо Поляки завважили ще здалека, як ми підсувались ближче під окопи.

Нараз з правого боку, де було кілька хат, почали добре клекотіти ворожі скоростріли, які паралізували наші рухи. За хвилю почалася сильна канонада. Це стріляла наша артилерія, яка цільними стрілами змушувала Поляків до втечі. Для нашого куріня операційний терен був не дуже вигідний, бо ми знайшлися в долині і Поляки могли нас добре бачити.

По хвилі на цілому відтинку почали тарабанити ворожі скоростріли, а наш цілий курінь і курінь 10. почали наступати і підсуватися ближче до ворога. На хвилю зчинилось майже ціле пекло, бо Поляки відкрили сильний вогонь по нашій лінії. Нараз з причини невигідного положення деяких сотень декотрі стрільці почали відступати, а коли це завважили інші, то наша ціла лінія почала заломлюватись і подаватись назад. Ворог, бачучи вже наш відворот, почав ще дужче стріляти, а навіть кинувся наступати на нас.

Ситуація була для нас дуже прикра, бо стрільці дальше відступали перед сильним ворожим вогнем.

Нараз появився безсмертний сотник Ґаздейко, на сивому коні, і почав навертати стрільців. Сотник Ґаздейко закричав „вперед!" і сам перший кинувся на переді сотень на ворога. Зараз за ним знов ціла лінія кинулась до наступу. Машинові кріси ще дужче заклекотіли, але вже ніхто не уважав на ніяку небезпеку та град куль і летів наперед. Стрільці вже підходили до ворожих окопів і вже мала початись рукопашна боротьба, як Поляки не видержали наступу і почали втікати. Тоді наші ще дужче кинулися за Поляками і почали деяких лапати. Крім кількох військових, зловлено в окопах кілька цивільних Поляків, які з крісами в руках виступали проти нас разом зі своїми військами. Їх відставлено зараз до команди враз з іншими полоненими.

По заняттю Ходачкова 11. курінь, зформувавшися в сотні, пішов дальше за уступаючим ворогом. Скрізь через села, куди ми проходили, наші селяни виходили нам назустріч і радо витали нас, а притім розповідали, як тяжко приходилося їм жити в польській кормизі.

*

Сьогодня, в пятнацятьлітню річницю нашого зриву до волі і свободи, лину думкою в безмежні простори нашої України, там на галицькі рівнини, і згадую цю невимовну радість, яка запанувала була в наших серцях, коли 1. листопада 1918 року ми, галицькі Українці, стали вільними. В той день, 1. Листопада, згадаймо і тут на американській землі за ці кроваві битви, гук гармат, стукіт скорострілів, боєві оклики і зойки ранених стрільців. Згадаймо за поляглих стрільців і старшин нашої армії, які поклали свої буйні голови на вівтарі дорогої нашої Держави. Згадаймо і за тих, які дісталися в ляцьку неволю і померли голодовою, мученичою смертю. Згадаймо наші побіди, і наші програні, і цілий терностий шлях, змочений кровю нашої Галицької Армії. А та згадка додасть нам сили до нової боротьби.

Юліян Баранюк.

С. М.

ТО БУВ НАШ ПЕРШИЙ ЛИСТОПАД.

То був наш Перший Листопад:
Сіріло небо до зорі,
А там у Львові, на горі,
Нашого Війська ішов ряд.
І по дощевій нічній тьмі
Ранок всміхнувся мов дитя;
Збудився нарід до життя,
Що спав у сумнім довгім сні.
Бо вдарив рано-вранці дзвін
У свято-юрському храму
І в днину сіру осінну,
Засяв довкола небосклін.
А з гори Замок лев старий
Ногою в низи показав,
Борців нових благословляв,
Щоб сміло йшли у бій святий.
І, наче море, війська йшли,
Горіли очі молоді,
Гуділи сурми голосні
І гимни-пісні скрізь гули.
І прапорови угорі,
Що там в столиці повівав
І нашу воленьку витав,
Стяги клонились військові.

С. М.

ЯК СТРІЛЬЦІ У ЛЬВІВ ВСТУПАЛИ...

Як Стрільці у Львів вступали.
То гармати гучно грали;
То раділи ниви й поля,
Бо це блисла наша воля.
Бистрі ріки загуділи,
Ліси, бори зашуміли,
А високії Карпати
Кавказови дали знати.
Дали знати аж у Київ,
Що вже Галич пута скинув;
Лемки, Бойки й Подоляни
Й Гуцули звергли кайдани.
Заграв Лемко на фуярі,
На трембіті Гуцул вшкварив;
Закарпаття й Буковина
Йшли витати Стрільця-сина.
Наче діти, міста й села
Усміхнулися весело,
Що діждались волі й слави,
Як Стрільці у Львів вступали.

С. М.

В ПЯТНАЦЯТУ РІЧНИЦЮ ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА

Не сумуймо, що Річниця Української Держави
Застає нас знову й цей рік у неволі у сусідів;
Ми ідімо зустрічати цю безсмертну згадку слави
І несімо в своїх серцях віру нашої побіди.

Ми в неволі, але зірка щастя в споминах сіяє.
Незатертий образ волі перед нами все видніє:
Брязк шабель і голос сурми ще й досі в нас не втихає,
Там, де кров ще по могилах неприсохла червоніє.

Наше Військо добровільно свою зброю не зложило;
Терен битви, фронт єдиний лиш затьмився у темряві;
Фронт новий нам вкажуть наших Січових Стрільців могили,
Там, де села й міста наші ще й досі горять в заграві.

Ми діждемо ще Річниці Української Держави,
Стяг свободи України ще підіймуть нові руки,
Ще діждеться Львів і Київ Листопадової слави!...
Утомились батьків сили, підіймуться діти й внуки!

ЛИСТОПАД — СПОМИН ПРО ВАС, ДРУГИ МОЇ.

Знову рік минув і сиплеться з дерев
Листя темно-червоне,
І знову повсюди видно огні і кров,
А в селах дзвонять дзвони.

І знову бачу Вас, як в поле йдете Ви
Рядами в сотнях — хід рівний,
Свяченою водою благословлять мами,
Настрій в селах чарівний.

В городі Льва в лязурах сонця грає
Прапор золото-жовтий,
Стрілецька пісня на Поділлю лунає,
А гук гармат не мовкне.

Всюди настрій, як великого свята,
Усміх на лицях грає,
Бо це наш день великої відплати,
Ворог в крові конає.

Дівчата усміхом чарівним
Прощають своїх милих:
„Іди, борись за волю України
І вертайся щасливо!"

І йдуть Стрільці як на велике свято,
Страху у них немає;
„Гей, видно село, широке село"
Гомін в полях лунає.

— — — — — — — —

І знову рік минув, лист сиплеться з [дерев,
Здаєсь, я, Стрільці, з Вами,
Ідемо враз вперед, чути гармати рев,
Кипить бій з ворогами.

І неодного з нас під лісом за селом
Досягли вражі сили,
Й нині сиплеться лист і веться кругом
Понад сумні могили.

Дмитро Захарчук.

но в 8. годині наступати малими відділами військ на вул. Городецьку, Янівську, Клепарівську аж до військової стрільниці. Молодий старшина, четар М-рак, голоситься охотником до наступу і вибирає собі найгіршу позицію на вулиці Городецькій, що з усіх сторін найгірше була обстрілювана Ляхами, а переважно з костела св. Елисавети на вул. Льва Сапіги і Городецькій. Четар М-рак вибирає собі з поліції кільканацять хлопців, що знають добре положення Городецької вулиці, і питається: „Хто піде зі мною до наступу на Ляхів?" Всі вибрані закричали: „Підем, підем, пане ляйтнанте!" Четар бере дуло скоростріла на плече і говорить: „Всі за мною! Тримайтеся добре, а решта оставайтеся здорові! Як я не вернуся до вечера, то ти, Теодоре, перекажи моїй мамі і моїм сесторам, що мене Ляхи вбили". Я подумав собі: а хто моїй перекажете, як мене Ляхи убють? Вона від мене далеко, десь аж за широким морем і я її вже десять літ не бачив.

Четар пішов до бою одним шляхом, а я пішов другим. Я собі вибрав 12 хлопців з поліції, котрі поперебиралися в старе військове убрання. Взяли фіру, положили на ній скоростріл і йдемо один від другого на яких 30 кроків хідниками, а фіра з одним конем тягнеться по середині вулиці Яховича на переді нас. Спокійно дійшли ми до Клепарівської вулиці, до дому інвалідів. Несподівано зпоза домів посипався на нас град куль. Я дав приказ, щоби відступати до першої касарні обозу. Всі зійшлись до касарні. Поляки в цивільних убраннях, у силі яких 40 чоловік, зачали на нас наступати. Ми їх допустили близько до касарні, а опісля відкрили огонь зі скоростріла і карабінів. Стрілянина тревала понад три години. По нашій стороні був один ранений, по польській були 2 вбиті і 5 ранених. Решта Поляків відступила і ми забрали всі будинки обозу. Я залишив варту з 6 жовнірів, а з рештою прийшов до поліційної касарні. Тут я довідуюсь, що четар М-рак вигнав усіх Поляків з харчових маґазинів і забрав найголовнішу позицію польської кватири при вул. Городецькій та Бема.

Дальше У. С. С. забрали від Поляків „Гору Сфацена" і підійшли аж до янівських бараків. Перед вечером прийшла від Боєвої Управа вістка, що Поляків виперто з усіх позицій, які вони попередно забрали були від нас.

У нашій армії запанував сильний боєвий дух, щоби дальше наступати на Ляхів. Вже ніхто з наших жовнірів не інтересується, скільки нас є ранених чи вбитих. Кождий ходить веселий і питається, коли будемо знов наступати. Одначе такого приказу не було і ми залишилися на тих самих позиціях.

Від Боєвої Управи прийшов приказ, що знов є перемиря на 24 годин. Тоді Команда Поліції післала мене поза демаркаційну лінію, щоби провірити польські сили. Я пішов з одною жінкою (тепер вона у Львові), щоби відвідати моїх знакомих, що замешкали при вулицях: Шептицького, Льва Сапіги, 29. Листопада, Городецькій II., Блона Кордецького і Янівській. Прийшов я до касарні мого відділу. На всіх вулицях, які я обійшов, всюди бачив пограбовані жидівські склепи. У Політехніці було повно польських леґіонів. На вулицях також було повно узброєних цивільних, а вже при самій позиції були самі львівські бандити, злодії, проститутки і **15-літні хлопці.** За 24 годин перемиря велися мирові переговори поміж Українцями й Поляками. Вони знов не принесли ніяких угодових наслідків. За той час Поляки зорґанізували свої розбиті сили та ожидали двох полків тарнівського леґіону, що були в дорозі до Львова.

Ось що говорили наочні сідки про тих два полки: Ґенерал Роя виступить з промовою до тих полків, щоби йшли ратувати свою землю і польський нарід, загрожений смертоносними тортурами з рук Українців. Леґіони відповіли ґенералови, що вони не мають наміру йти на Львів, бо там нема польської землі. Однак ґенерал настоював на своїм і зачав леґіонам доказувати, що Українці на спілку з Жидами знущаються над польським народом. Тоді леґіони згодилися піти на Львів, як п. ґенерал Роя позволить леґіонам „потаньцовац 48 ґодзін над жидамі". Ґенерал не був рад щось подібного позволити, але хотів за всяку ціну, щоби полки пішли на Львів. І справді польські леґіони добре „потанцювали по Жидах": було кільканадесять Жидів убитих і спалено кілька домів в жидівській дільниці.

В часі похорону тих помордованих Жидів велика маса народу взяла участь у поході на Янівське кладовище. Над могилами помордованих присягали рабіни, що пімстяться над 12. польським поколінням за ту невинну жертву.

Барикади на вулицях міста Львова.

З прибуттям нових польських сил до Львова знов повстала стрілянина і канонада по вулицях міста. На вул. Казимирівській відділ поліції розбирає камінну дорогу і копає „декунки", затягає дроти, уставляє скоростріли та обсаджує важні пункти домів на рогах вулиць. На вулицях Міцкевича, Сикстуській, Коперника і Словацького — всюди на вулиці позатягувано ріжні вози, пачки і клуби кільчастого дроту. По домах не видно вікон, лишень повно перин, подушок, дощок та ріжного лахміття, яким позатикували вікна, вибиті кулями. На вулицях не видно нікого. Тільки десьнедесь перебігають наші з одної вулиці на другу.

Дуже сильно і цільно бє польська артилерія з клепарівської гори на касарню Фердинанда, в котрій знаходилася залога з яких 120 жовнірів під командою сина Івана Франка. Поляки зайшли у гицлівські гори по домах і сильно обкидують ручними бомбами поліційні арешти коло самої касарні поліції. Всіх арештантів і варту той гук заглушує до непритомности. В Бриґідках арештанти роззброїли нашу варту і розпочали стрілянину на віват визволення. З усіх сторін нам поперетинано телефони і нам ніяк не можна злучитися з Боєвою Управою. На вулицю не годен ніхто вийти, бо кулі падають як град. Перед вечером знов вияснилася ситуація, що Поляки знов нас окружили з трох сторін і забрали нам стратеґічну позицію Личаків. До касарні Фердинанда не можемо дістатися, бо Поляки щільно обстрілюють зі скоростріла на вежі костела св. Елисавети вул. Городецьку, ріг Яновської і школу св. Анни. Вже 12 годин залога старшини Франка не дістала ніяких харчів, які туди достарчала [illegible] Ґо знаємо також, що сталося з відділом четара М-рака.

При відділі поліції, де була залога до 150 жовнірів, нема нас більше як 20. Є яких 30 хорих, між тим 6 ранених. Є 3 убиті підстаршини й один У. С. Стрілець.

Одинацята година в ночи. Ми, що при поліції, відбули наради. Мене вислано до Боєвої Управи. Там я здибав команданта поліції О-ського. Він мені сказав, що кінна поліція у годині 2 в ночі має опустити касарню. Решта покищо залишається на місцях, бо завтра будемо наступати зі свіжими силами Наддніпрянців, що прийшли з Радивилова. З тим я вернувся назад до мого відділу і передав це до відома команді. За той час вправник Чорнобривчук полагодив справу в Бриґідках і з касарнею Фердинанда, що доставлено харчі попід вулиці — каналами.

Над раном наша артилерія з Високого Замку розпочала свою канонаду по Клепарівській горі і по головнім двірці, а Поляки знов сильно бомбардують касарню Фердинанда, головну почту та цитаделю. Цілий день треває стрілянина. Під вечір Поляки підпалили будинок, в котрім знаходився відділ четара М-ка, харчові маґазини коло касарні Фердинанда й головну почту. Підпал почти був виконаний пляново. Поляки обляли нафтою будинок здолини і вогонь обхопив цілий будинок нараз. На горі в будинку знаходилася українська залога і то одна з головніших залог міста, що обороняла майже цілий центер міста. Вся почта в полумях, а з третого поверху безперестанно клекотять скоростріли і не видно, щоби наша залога з будинку почти відступала.

Четар М-рак зі своїм відділом відступив до касарні Фердинанда, а опісля прийшов до касарні поліції. Ми поздоровили один одного й питаємось, яка наша ситуація. Обидва прийшли до заключення, що треба Львів опустити, бо наше військо не надається до таких боїв. Такі вуличні бої надаються тільки для місцевого населення, що є обзнайомлене добре з містом і має інтензивних революціонерів.

Десь від 18. листопада на вулицях лежав сніг який цаль завгрубшки. Над раном коло пятої години повстала дуже сильна експльозія. Ми всі позривались на ноги й питаємось один одного, що то може бути. Всі в поготівлю уйшли „в декунки" на вул. Казимирівській. Нічого не видно крім тої порохової мраки, що звідкись все помало на нас падає.

Зі всіх сторін почали приходити телефони з запитами, що сталося. Ніхто нічого не знає і нічого не бачить, крім падаючої порохової мраки.

Десь коло години 6. рано як вже трохи розвиднілося, я пішов з четарем М-ком до касарні Фердинанда. На подвірю між касарнею і школою їзди ми побачили величезну яму. Кавалок рога касарні, що прилягає до вулиці Городецької, був вирваний.

Прийшли ми до середини касарні і питаємося, що сталося. Командант відповідає, що Поляки підійшли каналом вул. Городецької аж під касарню і підложили велику скількість динаміту, щоби нас висадити в повітря, бо нічого іншого нам не годні зробити.

— Скільки маєте вбитих чи ранених? — питаюся.

— Нема ані одного, — відповідають, — тільки кілька, як стояли на варті, попадали на землю від гуку, але повставали. А там три лежать заглушені.

— А говорять? — питаю.

— Як хочете, йдіть поговоріть.

Приступаю до них і питаюся:

— Хочете курити?

Всі три відповіли: — Дайте, дайте, як маєте.

Я почастував кождого папіроскою, а один із „заглушених" питається мене: — Що то такого сталося, що зробився такий страшний гук?

— Та що сталося, комета пала з неба! — відповів я.

Всі зачали сміятись, а я з четарем вернувся назад до свого відділу.

Дня 20 листопада моя команда вислала мене на Підзамче. Там зустрів я оживлений рух у відділі У. С. С., що приготовлявся до наступу на передмістя Жовківське і Замарстинівське, звідки Поляки обстрілювали нас з усіх домів і зі стрільниці.

Прийшов я до відділу і здаю звіт про те, що я довідався. На передмістю Городецькім і Янівськім ніби троха втихла стрілянина, але на передмістю Жовківськім і Замартинівськім знов сильно розпочалася. І перед вечером У. С. С. заняли згадані передмістя.

Дня 21. листопада Поляки заняли касарні ляндверів на вул. Петра і Павла. Моя команда вислала мене на вул. Личаківську, щоби розслідити наше положення. Я дійшов Личаківською вулицею лишень до ґарнізонового шпиталю, а там вже дальше Наддніпрянці, сотня Радивилівських Гайдамаків, мене не пустили.

Я спитав команданта тої сотні, яке наше положення. Він мені відповів: — Дуже погано. Тут десь зараз буде бій.

Була 9. година вечером. Я вертаюся. По дорозі я вступив ще до Боєвої Управи і побачився з Вітовським. Він був перемучений так, що не міг на ногах держатись. Сказав мені лишень одно: — Вся біда в тім, що ми всі перемучені і то так, що Поляки наших жовнірів забирають сплячих на вулицях до неволі.

Я прийшов до касарні десь коло години 11 в ночі і здав своє справоздання. Коло години 1 по півночі я сказав четареви М-ракови, що йду на вулицю Ягайлонську до мого товариша і там може троха пересплюся, а ви пішлете когось, щоби мене збудив вразі якоїсь небезпеки.

Пішов я на вулицю Ягайлонську і там добре собі заснув. Рано коло 7. години Ляхи мене зловили сплячого на ліжку.

ПРОЦЕС ЗА ВБИВСТВО ГОЛУВКА

(За краєвою українською пресою).

(8)

Предс.: На якій основі ви здогадуєтеся, що ті люди, які мали той револьвер, вбили Голувка?

Барановський: Крисько говорив, що дві роботи вдалися групі Гнатова. А що я знав про напад на почту в Трускавці, який вдався, думав, що друга робота була напевно вбивством Голувка.

Предсідник намагається вияснити, в який спосіб револьвер дістався в руки Гнатова.

Предс.: Чому ви, коли говорили Чеховському, що маєте револьвер, яким убито Голувка, не показали цього револьвера?

Барановський каже, що він не показав, хоч мав його в кишені, бо ком. Чеховський не звертав на слова Барановського уваги та нібито сказав до підсудного таке: Якщо ваша інформація правдива, тоді я зловлю вбивників і револьвера мені вашого не потрібно. Він може вас лише здеконспірувати.

Предсідник питає, чим Барановський пояснить, що хоч його усунули з ОУН, він далі приставав з визначними діячами ОУН і їздив навіть у 1929 р. на конгрес ОУН до Праги.

Підс. не вміє на це відповісти, опісля каже, що ОУН його дійсно викинула. Він лише на домагання поліції контактувався з людьми з ОУН і за відомом поліції виїхав на конгрес. Каже, що поліція дала йому пашпорт і він виїхав до Праги в 1929 р., а вернувся до краю в травні 1930 р. Тут замешкав у Дрогобичі, опісля поїхав до Дарахова до своїх батьків. Із поліцією не переривав контакту.

Коли комісар поліції в 1931 р. був на феріях у Мізуні, тоді візвав підсудного кореспондентку на конференцію до Станиславова. Тут у жидівськім ресторані сказав йому ком. Чеховський, що в мешканні його в Дрогобичі відбувається краєва конференція ОУН. На ній були м. і. Коссак і Гнатів. Підсудний сказав тоді, що це конференція фіктивна, та щоби Коссака взагалі не арештували в його хаті, бо це його здеконспірує. Опісля каже, що в 1930 р., по приїзді до краю Петра Сайкевича він сконтактувався зі Сайкевичем і цей сказав йому, що він є краєвим командантом, а йому запропонував бути його заступником. Каже далі, що про приїзд Сайкевича довідалася опозиція ОУН, на чолі якої стояв Габрусевич і Коссак. Опозиція заявила, що вислала лист до Проводу ОУН, щоби приняли їхні домагання, бо інакше повторять Трускавець у другому виданні. Опісля зізнає, що контактувався з діячами ОУН за посередництвом Федусевичівної. За допомогою Коссака запізнався з Гнатовом вперше в 1929 р. Другий раз за посередництвом Коссака пізнав Гнатова в Дрогобичі й тоді Коссак сказав, вказуючи на підсудного: „Це певний наш чоловік і в усіх важних справах до нього звертайтеся". Досі знав Гнатова лише під псевдонімом „Залізняк". Опісля Коссак представив йому правдиве назвище Гнатова. Другий раз зустрівся з Гнатовим у квітні 1931 р. і цей сказав йому, що він підготовляє напад на банк у Бориславі та на ювілера в томуж місті. Просив, щоби Барановський виєднав апробату для нападу та гроші на цю ціль. Барановський відповів, що апробати не дістане, бо закордонний провід закинув боєву акцію в краю і намагається легальною дорогою зєднувати собі маси. Тоді Гнатів заявив, що він має людей і зброю, гроші десь позичить, а плян таки виконає. Далі просив іще одного револьвера.

(Далі буде).

Дивний хлопець.

— Як там мій син вчиться у вас, пане професор?

— Дивний хлопець. Голову має рішучо пусту, а годі що в неї вложити.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ГАРТФОРД, КОНН.

Протестують проти большевицьких варварств.

Заходом Стейтової Орґанізації стейту Конетикот відбулося в неділю, дня 15. жовтня, масове протестаційне віче проти нищення України голодом, як новим засобом, придуманим червоною Москвою для поневолення України.

Простора галя (Лірик Гол) була виповнена по береги.

Віче відкрив коротко промовою п. В. Калина, предсідник Стейтової Організації. Він пояснив, що за причина, що медом і молоком текуча Україна голодує, що там людоїдство. Це озлобило присутних на галі большевиків і вони хотіли відразу внести заколот і не допустити до віча. Та це їм не вдалося.

На секретарів покликав предсідник громадян Курка і Дерлицю.

Перший реферував англійською мовою д. Галенда, який переповів усе лихо, що тепер діється на Україні. Секретар мейора міста, п. Кейс, висказав своє обурення знищення України Москвою, а професор Барет з Трініти Каледж виголосив довший реферат. Він представив образ боротьби американського народу за свободу і порівнав ту боротьбу з боротьбою українського народу за визволення. Він теж напятнував варварську політику совітських диктаторів з Москви.

По його бесіді перебрав провід вічем гром. Калина. Головним бесідником в українській мові був о. А. Іванишин з Ню Бритен, Конн. Він так демаскував московських окупантів, що наймиті большевики не відважилися протестувати і перивати бесідникови.

Підчас збірки московські прихвостні зчинили крик і старалися перешкодити збірці. Та віче скінчено в порядку, бо відчитано резолюції і відспівано національний гимн та „Не пора Москалеви й Ляхови служить".

Збірка принесла $36.30. По оплаченню розходів вишлеться решту до Обєднання.

Жертви зложили: Манґетан Спа Лонч $5; М. Папа $2; по $1: Т. Галенда, А. Пітуляк, І. Нестерук, Т. Ткачук, А. Паюк, К. Гвісць, О. Мотиль, П. Молява, О. Коман, Л. Апанович, І. Бойчук, С. Кундис, В. Дерлиця, П. Курко, О. Курко, С. Вишньовський, М. Ярошевич, К. Дам, К. Гирчиця, М. Савяк, І. Прохницький, П. Внук, о. Н. Г. Васілев; по 50 ц.: Ф. Шаркевич, Н. Курко. Дрібна збірка принесла $5.30.

Павло Курко,
Василь Дерлиця,
секретарі віча.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н. СОЮЗА

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Сокіл, від. 336 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 5-го листопада, в годині 1-ій пополудни, бо 12 листопада припадає листопадове свято. Проситься членів прибути на збори, вирівнати вкладки і хто хоче виміняти стару грамоту на нову, нехай принесе стару грамоту на збори. — Тимко Калмук.

ВІЛКС-БЕРРІ, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 223, повідомляє членів, що звичайний мітінґ відбудеться 5-го листопада, в гали парафіяльній, зараз по Сл. Божій. Повинністю є кождого члена прибути на ті збори, бо є важні справи до полагодження. Напоминається членів вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Петро Маліборський, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Жеребецька Любов, від. 144, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 4-го листопада, в годині 8. ввечір, під ч. 217 Іст 6-та вул. Проситься тих членів, котрі ще не змінили своїх грамот, щоб принесли свої старі грамоти на мітінґ і змінили. Проситься всіх членів прийти на ті збори, бо є важні справи до вирішення. — Левицький, заст. секр.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В пятницю рано, дня 27-го жовтня ц. р., помер у Шікаґо старий і багато заслужений член У. Н. Союза, **Василь Ковалик.**

Покійник підтримував майже всі українські організації та товариства, а в 1919 році заложив відділ ч. 220 У. Н. С. в Шікаґо, в якім був перших 4 роки предсідником.

Покійник походив із села Дроздовичі, повіт Перемишль, Галичина, а прибув до Америки в 1907 році.

Цього року, як формувалася „Українська Корпорація Світової Вистави", він був вибраний на уряд директора і для цієї справи вложив чимало своєї праці, а навіть грошей.

Покійник помер майже наґло, бо хорував лиш один тиждень, полишаючи жінку і двоє сиріт, дівчину Анну та сина Володимира. Не прожив навіть цілих 51 років.

Земля йому пером.

В НІЧКУ ОСІННУ ЛИСТОПАДОВУ.

В нічку осінну листопадову
Туман завис над ріками;
В лісах безлистих немов скиглить щось,
А сум вандрує шляхами.

І пустим полем вітер казиться
Тай лист опалий згортає
І на могилах стрільців хоробрих
З нього віночки сплітає.

І не троянди у тих віночках,
Червоні, білі й жовтаві:
Це калинонька на них зливає
Слізоньки свої криваві.

Тай нічка плаче, росою миє
Берези, липи й тополі;
Дуби кріслаті тяжко зітхають,
Сумують корчики в полі.

Жалко могил їм отих стрілецьких,
Що слід по них загибає,
Бо ворог клятий по них толочить,
Вітер хрести розкидає.

Аж тут дух віщий з пітьми голосить:
„Ні, не пора нам ридати,
Але бодритись і готовитись,
Слушних днів сміло чекати.

„Бо вони прийдуть, як вже раз були,
Наші дні листопадові:
Може це будуть дні весняні,
Може біленькі, зимові....

„І тоді встане той Дух Стрілецький
З могил, що ворог толочить,
Тай в бій поведе нові сили
І ворога розторощить.

„І спадуть тоді пута-кайдани
З нашої Неньки Вкраїни
Тай понад Київ, Львів і Ужгород
Замає стяг жовтий-синій.

Анастасія Рибакова.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

82.

Здивований ґриф ревів з немічної люти, як осмалене тіло Тарзана просмикнулося через отвір у мурі ставку ґрифа, а звідти в озеро за стіною. Тарзан тепер думав тільки про одно: як вернутись до святині, де він востанне бачив свою любку. Але як йому знайти дорогу до святині? Перед ним далеко - далеко підносилися вгору стрімкі скали, які немов би замикали йому вихід.

Тарзан підплив до скали та плив вздовж неї, шукаючи очима виступів у скалі, по яких він міг би вдертися вгору. Накінець він знайшов на рівні з поверхнею води отвір. Він нащурив на хвилю вуха, потім обережно підняв своє тіло до отвору. Його тіло заблестіло в місячнім світлі. Перед ним простягався темний коридор. Поступаючи скоро, як тільки на це дозволяла обережність, він посувався вперед у глиб печері.

Він перейшов ще кілька поверхів крутих сходів та ввійшов у другий коридор, слабо освічений лямпами, вставленими в стіни. По обох боках видно було багато отворів, а його, вистре вухо відкрило десь далеко якісь голоси. Він знову мусів шукати способу скритись, а навчившися з досвіду, як це найкраще зробити, він поповз, як Нума при нападі на жертву, до завіси, що закривала йому вид у найближчий апартамент.

Минуло кілька хвилин, підчас котрих чути було зза завіси короткий, уривчастий харкіт, а потім настала тишина. Опісля завіса відслонилась і звідти вийшов на коридор Тарзан, з лицем, закритим жахливою маскою Джадбенота. Його увагу звернули голоси, що походили з середини кімнати на лівій стороні. Він станув на хвилю, з вухом притуленим до завіси. Він пізнав голос найвищого жреця, і від нього Тарзан довідався вперше про смерть короля.